

۲۲۵۳۵۷۰

ورود اسلام به کره

گزارشی تاریخی

www.ketab.ir

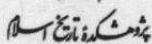
نوشته هی - سوو لی

ترجمه

مجتبی خلیفه (عضو هیئت علمی دانشگاه بیرجند)

فاطمه رستمی راد

تهران، ۱۴۰۰

ورود اسلام به کره
گزارشی تاریخی

نوشتہ: ہی۔ سوو لی

ترجمہ: مجتبیٰ خلیفہ، فاطمہ رستمی راد

ناشر: یثروہشکدہ تاریخ اسلام

مدیر نشر: خلیل قویدل

ویراستار: ملیحه سرخی کوہی خلی

حجاب اول، ۱۴۰۰

شمارگان: ۷۰۰

چاپ و صحافی، چاپ تقویم

ردیف انتشار:

۸۰ هزار تومان

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

کلیه حقوق برای پژوهشکده تاریخ اسلام محفوظ است

خیابان ولیعصر (عج)، خیابان شهید عباسپور، خیابان رستگاران، شهرز شرقی، شماره ۹

نمبر: ۸۸۶۷۶۸۶۰

تلف: ۸۸۶۷۶۸۶۱-۳

Yi, Hui-su, 1953 م. - ١٩٥٣ هـ

ی، هوی، سو، ۱۹۵۲ - م، ۱۱، ۱۱۱۱-سو، ۱۹۵۳
 ورود اسلام به کره: گزارشی تاریخی/ هی سوو-لی: ترجمه مجتبی خلیفه، فاطمه رستمی راد
 تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام، انتشارات، ۱۴۰۰.

انتشارات، ۱۴۰۰.

22A

978-600-7398-72-2

فميا

The advent of Islam in Korea: a historical account. 1997.

کتابنامه: ص ۳۰۷-۲۹۵.

کتابخانه: ۱۳۰۷-۱۳۹۵

اسلام - China - History تاریخ اسلام - چین - Islam - Korea - History تاریخ اسلام - کره

! Korea - Foreign relation - Islamic Empire کره - روابط خارجی - سرزمین‌های خلافت اسلامی

! Islamic Empire - Foreign relation - Korea چین - روابط خارجی - روابط اسلامی - کره

! China - Foreign relation - Islamic Empire چین - روابط خارجی - سرزمین‌های خلافت اسلامی

! Islamic Empire - Foreign relation - China کره - روابط خارجی - روابط اسلامی - خلیفه معتمد، ۱۴۵۶ - مترجم رستمی (داد فاطمه، ۱۴۶۶ - مترجم،

مترجم: رستمی راد، فاطمه، ۱۳۶۶ - مترجم:

BP ١٤/٣٥

29Y/918019

9295304

1057979

سے شہادت:

عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شاپک:

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت:

100

یادداشت:

موضوع:

ثیناسه اف: ۵۵:

دهندی، کنگره:

ده بندی دیوپی:

تسماره كتابشناسي ملي:

سخن اول

تاریخ هر امت و جامعه‌ای بیانگر فرهنگ و تمدن آن است. به همین دلیل، علم تاریخ در میان علوم، جایگاهی ویژه یافته است. جامعه اسلامی به عنوان یک امت جهانی، دارای چهارده قرن سابقه تاریخی با ابعاد و جنبه‌های روشن و بدون ابهام است. اهمیت این پیشینه تاریخی و ابعاد گوناگون آن، مانند فرهنگ، تمدن، علوم، اخلاق، فلسفه و هنر، و نقش بی‌بدیل آن در تمدن جهان معاصر، تلاش گسترده دانشگاه‌ها و دانشمندان غربی را نیز در راه تحقیق و مطالعه این تاریخ عظیم برانگیخته است؛ تا بدان پایه که معتبرترین منابع و اطلاعات پژوهشی در حوزه‌های گوناگون تاریخ اسلام را در مراکز علمی غرب می‌توان سراغ گرفت.

به‌رغم توجه ویژه پژوهشگاه‌های دنیای غرب به اسلام، به علت ناتوانی ذاتی آنها از شناخت اسلام ناب و حقیقی - به دلیل عدم دسترسی مستقیم و به دور از تحریف به منابع اصیل، و لاجرم اطلاع محدود پژوهشگران از زمینه‌ها و پس‌زمینه‌های یک تحقیق علمی جامع، آغاز حرکتی اساسی و همه‌جانبه از سوی دانشمندان اسلامی به منظور تصحیح و تکمیل تلاش‌های گذشته ضروری است. اگر این حرکت، گسترده، غنی و متکی بر پیشرفته‌ترین روش‌های پژوهشی آغاز شود، بی‌شک، تغییرات بنیادی در مسیر این گونه مطالعات، در پژوهشگاه‌های مهم دنیا در زمینه تاریخ اسلام و مسائل مختلف آن دور از دسترس نخواهد بود.

هدف اساسی از تأسیس پژوهشکده تاریخ اسلام - که هم اکنون در آغاز راه است - گام زدن در راه تحقق این آرمان می باشد. این پژوهشکده با همت و پیگیری استادان ارزشمند تاریخ اسلام و رشته های پیوسته به آن، آغاز به کار کرده و برای نیل به اهداف مقدس خود، آماده همکاری با همه کسانی است که به این اهداف ایمان دارند. از این رو، پاسخگویی به هزاران پرسش را که در خلال مطالعه ۱۴ قرن تاریخ اسلام مورد توجه خواننده و به خصوص پژوهشگران قرار می گیرد، وجهه همت خود قرار داده است. تحقق این مهم با روش های گوناگون دنبال می شود، که نشر آثار پژوهشی استادان و کارشناسان - به صورت تألیف و یا ترجمه - مانند اثر حاضر، از جمله آنهاست. البته برنامه هایی همچون تشکیل کارگاه های تخصصی، نشست های علمی تخصصی و حمایت از پروژه های پژوهشی مورد نیاز، نیز برای تحقق هدف یاد شده در حال پیگیری و اجراست، که ضرورت دارد کفایت و کمیت آنها افزایش یابد.

این مرکز، هم اکنون با پنج گروه علمی و زیر نظر شورای علمی - راهبردی فعالیت می کند، که ان شاء الله به زودی با آنها به دو برابر افزایش خواهد یافت. پژوهشکده تاریخ اسلام توسط سایت خود با همه پژوهشگران و علاقه مندان به مطالعه در سراسر جهان پیوند برقرار می کند. این سایت، علاوه بر انعکاس همه فعالیت های این مرکز علمی، بازتاب دهنده فعالیت های علمی انجام شده توسط مراکز و اشخاص دیگر در این رشته است. با فعال شدن سایت مزبور، دسترسی پژوهندگان به مرکزی جامع و همه جانبه، که انعکاس دهنده همه آثار موجود در زمینه تاریخ اسلام باشد، میسر خواهد شد.

علاوه بر آن، هم اکنون کتابخانه تخصصی (حقیقی و مجازی) فعال است و به تدریج فعال تر خواهد شد. از خداوند بزرگ، برای این تلاش و همه تلاشگران در راه حق و حقیقت، آرزوی موفقیت می کنم.

سیدهادی خامنه ای

رئیس پژوهشکده تاریخ اسلام

فهرست مطالب

.....	سخن اول	۵
.....	مقدمه مترجمان	۱۳
.....	اهمیت کتاب و نکاتی درباره ترجمه	۱۸
.....	پیشگفتار ناشر	۲۳
.....	مقدمه مؤلف	۲۷
.....	فصل اول: ارتباط [از طریق] مسیرهای دریایی	۳۱
.....	۱-۱. نخستین تماس مسلمانان و چین	۳۳
.....	۱-۱-۱. روابط چین-اسلام	۳۳
.....	۱-۱-۲. مناسبات تجاری	۳۶
.....	۱-۲-۱. از پیش از اسلام تا دوران تانگ	۳۶
.....	۱-۲-۲. دوره سونگ (۹۰۷-۱۱۲۷م)	۴۳
.....	۱-۲-۳. مناسبات سیاسی و دیپلماتیک (ارتباطات جاده ابریشم)	۴۶
.....	۱-۳-۲-۱-۱. جنگ تلس (۷۵۱م)	۴۷
.....	۱-۳-۲-۱-۲. شورش آن لو-شان (۷۵۵-۷۵۹م)	۵۰

- ۵۲..... ۳-۱-۱. انتشار اسلام و تقابل فرهنگی
- ۵۲..... ۱-۳-۱-۱. انتشار اولیه اسلام در چین
- ۵۵..... ۲-۳-۱-۱. فان-فانگ
- ۵۷..... ۳-۳-۱-۱. تأثیر اجتماعی (هماندسازی)
- ۶۳..... ۴-۳-۱-۱. تقابل فرهنگی
- ۶۸..... ۲-۱. مناسبات چین-کره (دوره تانگ-شیلا)
- ۶۸..... ۱-۲-۱. سابقه تاریخی
- ۷۱..... ۲-۲-۱. روابط سیاسی
- ۷۳..... ۳-۲-۱. روابط فرهنگی
- ۷۴..... ۱-۳-۲-۱. مذهب بودا
- ۷۶..... ۲-۳-۲-۱. دانشجویان
- ۷۸..... ۴-۲-۱. روابط تجاری
- ۸۰..... ۳-۱. نخستین مناسبات دریایی کره-مسلمانان
- ۸۰..... ۱-۳-۱. تحلیل گزارش منابع اسلامی درباره زندگی در کره (سده نهم تا شانزدهم میلادی/ سوم تا دهم قمری)
- ۸۲..... ۱-۱-۳-۱. دانش جغرافیایی شیلا
- ۸۶..... ۲-۱-۳-۱. مردم و کالاهای شیلا
- ۹۰..... ۳-۱-۳-۱. ارتباط مسلمانان با شبه جزیره کره
- ۹۶..... ۲-۳-۱. روابط مسلمانان با کره براساس منابع کره‌ای
- ۹۶..... ۱-۲-۳-۱. روابط کره با غرب آسیای پیش از اسلام
- ۹۹..... ۲-۲-۳-۱. نخستین مناسبات تجاری مسلمانان با کره
- ۱۰۳..... فصل دوم: مناسبات جاده ابریشم (سده سیزده تا پانزده میلادی/ هفتم تا نهم قمری)
- ۱۰۵..... ۱-۲. مناسبات مسلمانان با مغول‌ها
- ۱۰۵..... ۱-۱-۲. گسترش نفوذ مغول در جهان اسلام و شرق آسیا
- ۱۰۸..... ۱-۱-۱-۲. توسعه طلبی از غرب به جهان اسلام (خوارزمشاهیان)
- ۱۰۸..... ۲-۱-۱-۲. جنگ بین خوارزمشاه و مغول‌ها و پیامدهای آن
- ۱۱۱..... ۳-۱-۱-۲. لشکرکشی علیه کره در مرزهای شرقی
- ۱۱۴..... ۲-۱-۲. تجدید حیات مسلمانان در دوره مغولان و همکاری آنها با سلسله یوان
- ۱۱۶..... ۱-۲-۱-۲. فعالیت‌های مسلمانان در دربار مغولان
- ۱۲۰..... ۲-۲-۱-۲. همکاری مسلمانان با سلسله یوان

۱۲۴	 ۱-۲-۲-۱-۲ عامل اقتصادی
۱۲۶	 ۲-۲-۲-۱-۲ عوامل فرهنگی
۱۳۰	 ۲-۲ مناسبات کره-مسلمانان در امپراتوری یوان و اوایل دوره مینگ (سده‌های هشتم و نهم) ... ۱۳۰
۱۳۰	 ۱-۲-۲ روابط کره‌ای‌ها با مغول‌ها در دوره یوان
۱۳۰	 ۱-۱-۲-۲ عامل سیاسی
۱۳۱	 ۲-۱-۲-۲ عامل اقتصادی
۱۳۳	 ۳-۱-۲-۲ عامل فرهنگی
۱۳۴	 ۲-۲-۲ سلسله کربو طبق منابع اسلامی
۱۳۵	 ۱-۲-۲-۲ رشیدالدین
۱۳۷	 ۲-۲-۲-۲ علی‌اکبر
۱۳۹	 ۳-۲-۲ پیشروی مسلمانان به شبه‌جزیره کره و فعالیت‌های اجتماعی-اقتصادی آنها
۱۳۹	 ۱-۳-۲-۲ پیشروی مسلمانان به کره و فعالیت‌های سیاسی آنها
۱۴۳	 ۲-۳-۲-۲ منشأ مسلمانان سامگا و جامعه ترک کره
۱۴۵	 ۳-۳-۲-۲ تحلیل زبان سیاسی اصطلاح «هویی-هویی»
۱۴۸	 ۴-۳-۲-۲ روابط مغولان با ترکان (ویغورها)
۱۵۰	 ۵-۳-۲-۲ تحلیل نام «سام-گا»
۱۵۰	 ۶-۳-۲-۲ تحلیل شغل و عنوان سامگا و پدرش
۱۵۲	 ۷-۳-۲-۲ جامعه ترک ساکن کربو
۱۵۴	 ۸-۳-۲-۲ فعالیت‌های اجتماعی-اقتصادی
۱۶۳	 ۹-۳-۲-۲ جوامع مذهبی و یکسان‌سازی
۱۶۹	 ۴-۲-۲ تأثیر فرهنگ اسلامی بر جامعه کره
۱۶۹	 ۱-۴-۲-۲ دانش تقویم اسلامی
۱۷۲	 ۲-۴-۲-۲ چیل-چونگ-سان-وونه-پیون (روش تقویم اسلامی تهیه شده در کره)
۱۸۰	 ۳-۴-۲-۲ تأثیر ابزارهای علمی اسلامی
۱۸۲	 ۴-۴-۲-۲ تأثیر هنر، پزشکی و ادبیات مسلمانان

فصل سوم: سیاست اتحاد اسلام و انتشار اسلام در شرق آسیا (اواخر سده نوزدهم - اوایل سده بیستم

۱۸۷	 میلادی)
۱۸۹	 ۱-۳ فعالیت‌های اتحاد اسلام در شرق آسیا
۱۸۹	 ۱-۱-۳ عبدالحمید دوم و سیاست اتحاد اسلام
۱۹۰	 ۱-۱-۳ سیاست عثمانی در طرفداری از آلمانی

- ۱۹۵..... ۳-۱-۲. سیاست اتحاد اسلام و کاربرد آن
- ۱۹۷..... ۳-۱-۲-۱. اقدامات داخلی
- ۱۹۷..... ۳-۱-۲-۲. اقدامات خارجی
- ۱۹۸..... ۳-۱-۲. فعالیت‌های اتحاد اسلام در چین
- ۱۹۹..... ۳-۱-۲-۱. شورش باکسرها و مأموریت انورپاشا
- ۱۹۹..... ۳-۱-۲-۱. سابقه شورش باکسرها (۱۸۹۸-۱۹۰۱م) و اعزام فرستاده عثمانی
- ۲۰۳..... ۳-۱-۲-۲. فعالیت‌های هیئت عثمانی در چین
- ۲۰۵..... ۳-۱-۲-۳. واکنش‌های اروپاییان به هیئت اعزامی عثمانی
- ۲۰۶..... ۳-۱-۲-۱. بریتانیا
- ۲۰۸..... ۳-۱-۲-۲. فرانسه
- ۲۱۳..... ۳-۱-۲-۳. آلمان و روسیه
- ۲۱۴..... ۳-۱-۲-۴. حرکت‌های غیررسمی پان‌اسلامی در چین
- ۲۱۴..... ۳-۱-۲-۴. محمدعلی
- ۲۱۵..... ۳-۱-۲-۴. سید شکر بیگ
- ۲۱۷..... ۳-۱-۲-۴. «وانگ» و دو خوجه ترک
- ۲۲۱..... ۳-۱-۳. روابط ژاپن و عثمانی و حرکت‌های اتحاد اسلام در ژاپن
- ۲۲۴..... ۳-۱-۳-۱. گسترش روابط عثمانی-ژاپن
- ۲۲۴..... ۳-۱-۳-۱. اولین ارتباط
- ۲۲۵..... ۳-۱-۳-۲. طرح پیمان تجاری
- ۲۲۷..... ۳-۱-۳-۳. بازدید شاهزاده کوماتسو از استانبول
- ۲۲۹..... ۳-۱-۳-۲. فرستادن ناو ارطغرل به ژاپن و رویکرد فرهنگی
- ۲۲۹..... ۳-۱-۳-۱. سفر هیئت ناو دریایی ارطغرل به ژاپن
- ۲۳۲..... ۳-۱-۳-۲. فعالیت‌های هیئت ارطغرل در ژاپن و تراژدی بازگشت
- ۳-۱-۳-۳. واکنش بیگانگان به مأموریت ارطغرل به عنوان شروع حرکت اتحاد اسلام
- ۲۳۴.....
- ۲۳۵..... ۳-۱-۳-۴. روابط دوجانبه پس از تراژدی ارطغرل
- ۲۳۸..... ۳-۱-۳-۵. جنگ بین روسیه و ژاپن و تأثیر آن بر روابط عثمانی و ژاپنی
- ۲۴۰..... ۳-۱-۳-۳. تلاش‌های اتحاد اسلام و انتشار اسلام در ژاپن
- ۲۴۰..... ۳-۱-۳-۱. درخواست امپراتور ژاپن از سلطان عثمانی درباره علمای مسلمان
- ۲۴۱..... ۳-۱-۳-۲. کنگره اتحاد اسلام در توکیو در سال ۱۹۰۶
- ۲۴۹..... ۳-۱-۴. فعالیت‌های اتحاد اسلام در ژاپن توسط عبدالرشید ابراهیم

مقدمه مترجمان

در مقدمه حاضر به دو موضوع پرداخته شده است. نخست، سیری در مناسبات ایران و جهان اسلام و جنوب شرق آسیا؛ و دوم اهمیت کتاب ورود اسلام به کره، گزارش تاریخی. مناسبات ایران و جنوب شرق آسیا، چهار مسیر دریایی و چه از مسیر زمینی به دوران باستان باز می گردد. دست کم براساس منابع موجود می توان مناسبات ایران و چین را به عصر اشکانیان مربوط دانست. قدیمی ترین گزارش درباره تجارت دریایی خلیج فارس با شرق آسیا، مربوط به سده اول میلادی است. در کتابی با عنوان سفرنامه یا رهنامه دریای اریتره نوشته فردی یونانی، به اهمیت بندر اُبله در خلیج فارس و تجارت خلیج فارس با سواحل دریای اریتره (اقیانوس هند) و جنوب شرق آسیا اشاره شده است.¹ در مسیر جاده ابریشم زمینی نیز سغدی ها از گذشته های دور تجارت خراسان و ماوراءالنهر با چین شمالی را برعهده داشتند و تا حدود زیادی در پی همین ارتباط و توسط آنان مذهب بودایی و سپس مانوی در جنوب شرق آسیا گسترش یافت. مهم ترین منابع دوره باستان که نشان از پویایی جاده ابریشم زمینی دارند، گزارش های راهبان بودایی چینی است که از چین برای زیارت اماکن مقدس بوداییان در بامیان بلخ، روانه این سرزمین می شدند؛ به ویژه از آن میان می توان به گزارش فاهین از دوره اشکانی و

1 The Periplus of the Erythrean sea, travel and trade in the Indian Ocean by the Merchants of the first century, tran. Wilfred H. Schoff, London: Longmans, 1992, pp.140-145.

گزارش هیون-تسانگ از دوره خسرو اول ساسانی اشاره کرد که حاوی مطالب بسیار مهمی دربارهٔ مناسبات غرب و شرق آسیا می‌باشند.^۱ در دورهٔ ساسانی از ارتباط بین این دولت و دولت چین و ارسال سفرا و هدایا بین پادشاهان -از جمله در دورهٔ خسرو اول انوشیروان- نیز یاد شده است.^۲

در اواخر دورهٔ ساسانی، چه از طریق خلیج فارس (مسیر ابریشم دریایی) و چه از طریق ماوراءالنهر (مسیر ابریشم زمینی) تجارت پررونقی بین قلمرو ساسانیان و جنوب شرق آسیا جریان داشت. در گزارش‌های مستندی این نکته تأیید شده است. برای نمونه، هنگام حضور اعراب مسلمان در بندر ابله در سال ۱۴ق، از رفت و آمد کشتی‌ها از آنجا به هند و چین یاد شده است.^۳ همچنین اشاره شده که زمان فتح برخی شهرهای ماوراءالنهر، مردان بسیاری که پیشهٔ تجارت داشته‌اند، در چین به سر می‌برده‌اند. طبق گزارش‌های ابن‌زید،^۴ مناسبات سیاسی ساسانیان با چین در زمان امویان نیز ادامه داشته است.

به هر روی، تجارت غرب و شرق آسیا پس از ورود اسلام به ایران نیز با قوت و رونق بیشتری دنبال شد و پس از اسلام تجارت دریایی به مرکزیت بندر سیراف، با شرق و جنوب شرق آسیا تداوم یافت. این تجارت دریایی بین‌المللی در اختیار دریانوردان و ناخدایان سیرافی بود. خوشبختانه گزارش‌های مستند و دقیقی دربارهٔ تجارت در مسیر جاده ابریشم دریایی، طی سده‌های سوم و چهارم قمری/نهم و دهم میلادی بر جای مانده است. مهم‌ترین آنها گزارش‌های ناخدا بزرگ «شهریار رامهرمزی» در کتاب عجایب هند و گزارش‌های سلیمان تاجر سیرافی و ابوزید سیرافی دو تاجر و دریانورد معروف سدهٔ سوم و چهارم قمری اهل سیراف است. طبق گزارش ناخدا بزرگ شهریار رامهرمزی سیطرهٔ دریانوردان، ناخدایان و تاجر سیرافی بر تجارت با شرق آسیا و آوازه

۱ رک: هیون تسیانگ، «سفرنامه هیون تسیانگ (قسمت مربوط به ایران)»، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ش ۷۳، مهر ۱۳۸۲، ص ۶-۴۳.

Faxian, A record of Buddhistic Kingdoms: being an account by the chinese monk Fa-Hien of travels in India and Cylon A.D. 399-414, tran. James Legge, Oxford: Oxford Clarendon press, 1877, pp.31, 33, 89, 109.

۲ قاضی رشید ابن‌زبیر، کتاب الذخائر و التحف، تصحیح محمد حمیدالله، کویت: مطبعة حکومت الكويت، ۱۹۸۴، ص ۹.

۳ ابی‌العباس احمد بن یحیی بلادری، فتوح البلدان، تصحیح عبدالله انیس الطباع و عمر انیس الطباع، بیروت، مؤسسة المعارف، [بی‌تا]، ص ۴۷۷.

۴ همان، صص ۳، ۴، ۹.

و اعتبارشان تا حدی بود که تصویر «محمد بن بابشاد» ناخدای مشهور سیرافی که در بین دریانوردان شهرت و اعتبار خاصی داشت، به دستور یکی از پادشاهان هند ترسیم و در قصر وی نصب شده بود.^۱

همچنین در گزارش‌های مهم سلیمان، از مهاجرنشین‌های چندده هزار نفری بازرگانان ایرانی و مسلمان در بنادر جنوبی چین، به‌ویژه در بندر خانفوا (کانتون) یاد شده است؛^۲ گزارشی که نشان از تسلط بازرگانان ایرانی و مسلمان بر تجارت دریایی بین‌المللی سده‌های میانه یا همان مسیر ابریشم دریایی دارد. این مهاجرنشین‌ها در منابع چینی «فان فانگ» نامیده شده‌اند که نشان دهنده تسلط تجار ایرانی سیراف و دیگر بنادر خلیج فارس و در کنار آن دیگر تجار عرب و مردمان ساکن سواحل جنوبی و شمالی خلیج فارس، بر مبدأ و مقصد تجارت دریایی بین‌المللی است. بخش زیادی از رونق تجاری خلیج فارس و نقش مهم ایرانیان در تجارت دریایی بین‌المللی، ناشی از اقدامات دولت آل بویه، به‌ویژه در زمان عضدالدوله (حک: ۳۳۸-۳۷۲ق) در زمینه فراهم کردن اسباب تجارت، امنیت خلیج فارس، توسعه راه‌ها و نظارت بر پس کرانه‌ها بود؛ به همین دلیل طبق گزارش ابن بلخی، در زمان عضدالدوله درآمد دولت از بنادر خلیج فارس و پس کرانه‌های آن، یعنی ایالات فارس و کرمان ۳۰۰۰۰۰۰ دینار بوده است.^۳

در همین زمان، گزارش‌های جغرافیایی نیز مؤید تفوق بازرگانان ایرانی بر تجارت بین‌المللی زمینی جاده ابریشم است. برای نمونه، ابن خردادبه در سده سوم قمری/نهم میلادی در کتاب مسالک و ممالک از تجار ایرانی موسوم به «تجار راذانی» یاد کرده که تجارت زمینی بین‌المللی آن روزگار را عهده‌دار بودند و به واسطه تسلط بر تجارت بین‌المللی، با زبان‌های بیشتر کشورهای غرب و شرق آسیا آشنایی داشتند.^۴

رونق تجارت زمینی ابریشم نیز بیش از پیش به تسلط دولت سامانیان (حک: ۲۶۱-۳۹۵ق) بر ماوراءالنهر و خراسان و اهتمام آنها به شکوفایی تجارت، چه با چین و چه با شرق اروپا، مربوط بود. سامانیان علاوه بر گسترش تجارت با چین، از نظر سیاسی نیز

۱. ناخدا بزرگ شهریار رامهرمزی، عجایب هند، ترجمه محمد ملک‌زاده، تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۴۸، ص ۷۷.

۲. سلیمان سیرافی، سلسله التواریخ یا اخبار الصين والهند، ترجمه حسین قرچانلو، تهران، اساطیر، ۱۳۸۱، ص ۹۱.

۳. ابن بلخی، فارسنامه، تصحیح منصور رستگار فسایی، شیراز، بنیاد فارس‌شناسی، ۱۳۷۴، ص ۴۰۱.

۴. ابن خردادبه، المسالک و الممالک، تصحیح دخویه، لیدن: بریل، ۱۸۸۹، صص ۱۵۳-۱۵۴.

با چین در ارتباط بودند و بین آنها و چین شمالی سفیرانی رد و بدل می‌شد.^۱ بدین ترتیب، تا سده چهارم قمری به واسطه دو دولت قدرتمند آل بویه در نیمه جنوبی ایران و سامانیان در نیمه شمالی، تجارت زمینی و دریایی بین شرق و غرب آسیا در اختیار تجار ایرانی بود.

در نیمه سده چهارم قمری / دهم میلادی بنا به دلایلی چون آغاز ضعف دولت آل بویه پس از مرگ امیر عضدالدوله، زلزله مخرب سیراف در سال ۳۶۷ق. و مهم‌تر از همه تلاش فاطمیان مصر برای تغییر مسیر تجارت دریایی بین‌المللی، خلیج فارس با رکود طولانی مدتی مواجه شد و تجارت دریایی بین‌المللی از انحصار ایرانیان خارج شد. فاطمیان با بهره‌گیری از شرایط موجود تلاش کردند مسیر تجارت دریایی مرسوم یعنی خلیج فارس - اقیانوس هند - چین را تغییر دهند و مسیر جدید دریای سرخ - اقیانوس هند - چین را جایگزین آن کنند. این کار به کمک داعیان آنها که برای این مقصود از بین تجار بزرگ بزرگ‌بلا می‌شدند، محقق شد. این رویداد به مدت یک سده موجب رکود خلیج فارس و تسلط فاطمیان بر تجارت بین‌المللی دریایی شد.^۲

با روی کار آمدن دولت سلجوقیان (۴۲۹-۵۹۰) در ایران، شاخه‌ای از آنها یعنی سلجوقیان کرمان برای مقابله با این سیاست فاطمیان، بندر «تیز» در نزدیکی چابهار کنونی را تجهیز کردند و رونق دادند؛ به همین دلیل در نیمه دوم سده پنجم قمری تیز به مهم‌ترین بندر دریای پارس برای تجارت با شرق آسیا تبدیل شد و طبق نوشته افضل‌الدین ابوحامد کرمانی مورخ سلجوقیان کرمان، کشتی‌ها و تجارتی از مناطق مختلف جهان برای تجارت در آنجا گرد می‌آمدند و بندر تیز «خانه خداوندان و بازرگانان مشرق و مغرب» شد.^۳ از اواخر سده پنجم قمری نیز ملوک بنی‌قیصر که از مهاجران سیرافی به جزیره کیش (قیس) بودند، این جزیره را به پایگاه تجارتی مهمی در خلیج فارس برای تجارت با هند و چین تبدیل کردند.^۴ بنابراین در سده

۱ ابن‌زبیر، کتاب الذخائر و التحف، صص ۱۳۹-۱۴۱.

2 Jean Abin, "La ruine de Siraf et les routes du golfe Persique aux XIe et XIIe siècles", *Cahiers du Civilisation Médiévale*, no.2, 1959, pp.295-301.

۳ افضل‌الدین ابوحامد کرمانی، عقد العلی للموقف الاعلی، تصحیح علی محمد عامری نایینی، تهران، روزبهان، ۱۳۵۶، صص ۱۲۷، ۱۴۶.

۴ ابن‌مجاور، صفة بلاد یمن و مکه و بعض حجاز مسماة تاریخ المستبصر، تصحیح اسکار لوفگرن، ج ۲، لیدن، بریل، ۱۹۵۳، صص ۲۹۵-۲۹۶.

ششم قمری/ دوازدهم میلادی خلیج فارس جایگاه پیشین خود را در تجارت با شرق آسیا باز یافت.

همچنین در این زمان تجار بین‌المللی با عنوان «تجار کارم» مشتمل بر بازرگانیان با مذاهب مختلف از جمله مسلمان، یهودی، مسیحی و نیز با ملیت ایرانی، عرب و غیره تشکیل شد که بخش مهمی از تجارت بین‌المللی از دریای مدیترانه، دریای سرخ، خلیج فارس و اقیانوس هند را در اختیار گرفتند و طی سده‌های پنجم تا هفتم قمری فعالانه در تجارت بین‌المللی سهیم شدند.^۱

روی کار آمدن مغول‌ها در ایران طی سده‌های هفتم تا دهم قمری/ سیزده تا شانزده میلادی (سلسله‌های ایلخانان و تیموریان)، هم به تقویت جاده ابریشم زمینی که مغول‌ها برآمده از آن بودند، کمک کرد و هم حمایت آنها از دولت‌هایی چون قراختاییان کرمان، ملوک هرمز، اتابکان فارس و ملوک کیش، رونق بنادر خلیج فارس و در پی آن مسیر ابریشم دریایی را موجب شد. از آنجا که مغول‌ها شرق و غرب آسیا را در اختیار گرفته بودند، تجار ایرانی و مسلمانان حمایت مغولان تجارت شرق و غرب را در اختیار گرفتند.^۲ به این ترتیب همچون سده‌های سوم و چهارم قمری، مسلمانان طی سده‌های هفتم تا دهم در تجارت با هند، مالایا، چین، ژاپن، چه به صورت مستقیم و چه غیرمستقیم، فعالانه شرکت داشتند.

گفتنی است این پایان راه سلطه تجار ایرانی و مسلمان بر تجارت بین‌المللی بود؛ زیرا با اکتشافات جغرافیایی و کشف راه‌های جدید توسط اروپاییان که به راحتی و بدون نیاز به غرب آسیا آنها را به هند و چین و شرق دور می‌رساند، به یکباره ایران (خلیج فارس و نیز مسیرهای زمینی) جایگاه و اهمیت گذشته خود را در تجارت بین‌المللی از دست داد. در حقیقت، از آن پس اروپاییان به مرور و بیش از پیش نقش اصلی را در تجارت بین‌المللی در دست گرفتند. این ضعف جایگاه و اهمیت، در مورد شرق دور یعنی چین نیز صادق بود. بنابراین کمپانی‌های اروپایی برای چند سده بر تجارت بین‌المللی شرق و غرب سایه افکندند. البته بی‌توجهی دولت‌های حاکم بر ایران

1 Eliyahu Ashtoe, "The Kārimī merchants", *Journal of Royal Asiatic Society*, London, 1950, pp.45-56.

۲. ر.ک. به: وصاف الحضرة، تاریخ وصاف، تصحیح محمد مهدی اصفهانی، بمبئی، آبی تا، ج ۲، صص ۱۷۰-۱۷۷؛ ج ۳، صص ۲۹۶-۳۰۳.

از اواسط دوره صفویه تا دوره قاجار، به‌ویژه در غفلت از بنادر خلیج فارس و پس‌کرانه‌های آن نیز در تشدید تضعیف جایگاه تجاری ایران مؤثر بود. به هر روی، چینی‌ها طی چند دهه گذشته با تکیه بر جایگاه تاریخی مهم خود در مسیر جاده ابریشم دریایی و زمینی و با سرمایه‌گذاری فراوان، موفق به احیای جایگاه گذشته خود در مسیر جاده ابریشم شدند؛ به گونه‌ای که امروزه چین مبدأ و مقصد مهم و تأثیرگذاری در اقتصاد بین‌المللی به شمار می‌آید. احیای جاده ابریشم براساس پروژه‌های بزرگ و صرف هزینه‌های کلان برای آن، یکی از دلایل دستیابی چین به جایگاه کنونی است؛ راهی که ما از آن غفلت کرده‌ایم. البته نگارندگان بر این باورند که آشتی با تاریخ و بهره گرفتن از تجربیات آن و پیگیری جایگاه ایران در مسیر جاده ابریشم دریایی، هم‌چنان می‌تواند یکی از مهم‌ترین اهداف سیاست‌گذاران ایران برای احیای جایگاه ایران در اقتصاد بین‌المللی باشد. برای نمونه، توسعه همه‌جانبه بندر چابهار به عنوان مهم‌ترین بندر مهم‌ترین موقعیت جغرافیایی بی‌نظیر آن در دهانه اقیانوس هند-در کنار دیگر بنادر خلیج فارس و همچنین توسعه خطوط ریلی کارآمد از چابهار به خراسان و از آنجا به آسیای مرکزی، از جمله سیاست‌هایی است که می‌تواند به دستیابی ایران به جایگاه گذشته‌اش در تجارت بین‌المللی کمک کند.

اهمیت کتاب و نکاتی درباره ترجمه

کتاب ورود اسلام به کره؛ گزارشی تاریخی نوشته هی-سو لی استاد دانشگاه هانیانگ سئول، از جنبه‌های مختلف دارای ویژگی‌هایی است که مترجمان را به ترجمه آن سوق داده است. موضوع کتاب برخلاف عنوان اثر، مناسبات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جهان اسلام با جنوب شرق آسیا اعم از چین، کره و ژاپن است. حتی حجم مطالب مربوط به چین در حدود نیمی از مطالب کتاب را شامل می‌شود. البته با توجه به اینکه در طول تاریخ پیشامدرن، مناسبات غرب آسیا با کره از طریق چین صورت می‌گرفت، این نکته تا حد زیادی قابل توجیه است.

با وجود آنکه کتاب بیش از دو دهه پیش نگاشته شده، تقریباً کامل‌ترین اثر درباره مناسبات جهان اسلام و جنوب شرق آسیا به زبان انگلیسی است. همچنین با توجه به اینکه تاکنون هیچ اثر جامعی به فارسی درباره مناسبات جهان اسلام و ایران با چین،